

Yrkesseksjon samferdsel og teknisk

Klima- og miljødepartementet
Avfall- og marin forsøplingsseksjonen
Adresse: P.B. 8013 Dep, 0030 Oslo

Deres ref.:

Vår ref.:

20/6692-1 BFL
Bendik Flomstad /

Dato:

15.09.2020

Innspill til nasjonal strategi for sirkulær økonomi

Det vises til regjeringens arbeid med en nasjonal strategi for sirkulær økonomi. Fagforbundet har tidligere gitt innspill til Deloitte's delutredning 1 om potensial for sirkulær økonomi. Delutredningene belyser flere faktorer som vil være instrumentelle i utviklingen av en mer sirkulær økonomi, særlig innenfor de utvalgte næringene (1) bygg, eiendom og anlegg, (2) prosessindustri, (3) varehandel og (4) landbruk, havbruk og fiskeri.

Fagforbundet mener imidlertid at følgende tema i for liten grad er fanget opp i kunnskapsgrunnet: Medarbeiderne og deres arbeidsvilkår, offentlig avfallshåndtering, rettferdig omstilling, produsentansvar, og sirkulær økonomi som systemendring.

- **Medarbeiderne og deres arbeidsvilkår**

Sirkulærøkonomi er mer enn et moteord eller teknisk begrep. Implementering av sirkulærøkonomi vil innebære en samfunnsomveltning som radikalt endrer arbeidshverdagen i flere bransjer. Jobber vil forsvinne og andre jobber vil komme til. Fagforbundet mener derfor det er bekymringsverdig at man ser for seg en slik gigantisk omstilling som en overgang til sirkulær økonomi i praksis innebærer, uten at det samtidig nevnes hvordan man sikrer at arbeidstakernes kunnskap og kompetanse blir brukt på best mulig vis, eller hvordan man sikrer at deres arbeidsmiljø og rettigheter blir ivaretatt. Kompetanseutvikling, medbestemmelse og medvirkning burde få større plass når man diskuterer tiltak og virkemidler. Godt partssamarbeid er avgjørende for å sikre nødvendig fokus på HMS og arbeidsmiljø når arbeidsplassene endres.

Det er store forventninger knyttet til nye, grønne jobber. Fokuset er imidlertid ofte på antallet nye jobber i stedet for på kvaliteten på disse jobbene og på tryggheten til medarbeiderne. Dette kommer fram i en fersk rapport fra European Public Service Union («*Safe Jobs in the Circular Economy. Health and Safety in Waste and*

Wastewater Management» av Dr. Vera Weghmann).

Våre medlemmer og tillitsvalgte innen områdene renovasjon, gjenvinning og vann og avløp er blant yrkesgruppene som driver den sirkulære økonomien. Erfaringer viser imidlertid at det fortsatt er et stykke igjen før alle har en trygg arbeidssituasjon. I utviklingen av disse bransjene må medarbeidernes helse og sikkerhet settes først.

Fagforbundet mener at en nasjonal strategi for sirkulær økonomi bør innbefatte tilrettelegging for risikoanalyser og en plan som ivaretar helse, miljø og sikkerhet for medarbeiderne i en raskt framvoksende sektor.

- **Offentlig, helhetlig avfallshåndtering**

Renovasjons- og gjenvinningsbransjen ble tildelt en sekundær rolle i den første delutredningen. Dette til tross for at renovasjon og gjenvinning har en sentral rolle i den sirkulære økonomien og er blant næringene i Norge som øker mest i sysselsetting og verdiskapning. Ansatte i denne bransjen er viktige aktører i arbeidet for å håndtere avfall på en mest mulig miljøvennlig, trygg og ressurseffektiv måte. Bransjen og de ansatte spiller en viktig rolle for å ivareta beredskap, god folkehelse og trivsel.

Som innsamler av avfall har norske kommuner en viktig rolle. Samtidig er avfallsbehandling en sektor hvor også flere andre aktører har fått fotfeste og som gjør avfallshåndteringen fragmentert og preget av konkurranse. Dette antydes også i første delutredning. Fagforbundet vil påpeke behovet for og fordelene med offentlig styring: Skal man utvikle denne sektoren gjennom nytenkning og kompetanseheving, kreves det at hvert ledd i kjeden kobles sammen for å hente ut den beste effekten. En nasjonal strategi for avfallshåndtering ville kunne forhindre at avfallet behandles stykkevis og delt, i et lappeteppes av aktører. Offentlig eierskap og drift vil forhindre oppsplitting og konkurranse mellom profittorienterte private leverandører, og i stedet legge til rette for en helhetlig og systematisk avfallsbehandling basert på samarbeid.

Fordelene ved å ha renovasjons- og gjenvinningstjenestene i egen regi for kommunen er mange: kort beslutningsvei og forutsigbart kostnadsnivå, bedre arbeidsvilkår og pensjon, bedre mulighet for kompetanseheving for de ansatte, bedre utnyttelse av materiell, og mulighet til å nyttiggjøre avfallet selv. At det offentlige løser disse grunnleggende oppgavene selv, med egne ansatte i gode og trygge arbeidsforhold, legger også til rette for medarbeiderdrevet innovasjon.

- **Rettferdig omstilling**

For å kunne få til en mest mulig helhetlig politikk som befolkningen oppfatter som holdbar og rettferdig, må det skapes nye, grønne arbeidsplasser, samtidig som arbeidstakerne blir ivaretatt. Omstillingen må ikke ramme usosialt eller skape et utrygt arbeidsliv. Det er avgjørende å unngå at begreper som sirkulærøkonomi og delingsøkonomi brukes som påskudd for innføring av utrygge arbeidsplasser. Rettferdig omstilling betyr at kostnadene ved omstilling ikke skal betales av den enkelte arbeidstaker, men fordeles rettferdig.

I forordet til Paris-avtalen i 2015 ble prinsippene om rettferdig omstilling, og at det

skal skapes arbeidsplasser med anstendige arbeidsvilkår, innarbeidet. I Norge har LO og Byrådet i Oslo gått foran og lansert «Oslo-modellen for Rettferdig Omstilling». Målet er å sikre rettferdig omstilling for arbeidstakere samtidig som byens klimamål blir nådd. Også ILO-kongressen har vedtatt en 100-års erklæring om fremtidens arbeidsliv, med mål om å styrke arbeidet for sosial rettferdighet og anstendig arbeid.

Fagforbundet mener at prinsipper om rettferdig omstilling må innarbeides i en nasjonal strategi for sirkulær økonomi. Solidaritet og rettferdighet må gå foran prinsippet om kostnadseffektivitet i omstillingen til et bærekraftig samfunn

- **Produsentansvar**

Vi vil påpeke hvor viktig det er at myndighetene stiller strengere krav til produsentene mht. hvilke materialer som produseres og sendes ut i markedet. Altfor mye emballasje og forbruksvarer lages i dag av materialer som ikke egner seg for gjenvinning, enten fordi kvaliteten er for dårlig eller fordi de inneholder miljøgifter.

For å redusere avfallsmengdene, noe som er av avgjørende betydning i en sirkulær økonomi, er det nødvendig at produkter lages for å vare lenge, i stedet for at produkter designes for å byttes ut etter kun noen års levetid. Lønnsomheten i å opprettholde et produksjons- og forbruksmønster som baserer seg på en slik lineær bruk-og-kast-modell, står i åpenbar konflikt med mulighetene for å redusere avfallsmengdene og oppnå en bærekraftig ressursutnyttelse.

I tillegg til insentiver for å produsere bærekraftige varer, etterlyses verktøy og vilje fra myndighetenes side til å sanksjonere produsenter som ikke er seg dette ansvaret bevisst.

- **Sirkulær økonomi som systemendring**

Sirkulær økonomi må ses i en langt større samfunnsmessig sammenheng enn bare som et miljøpolitisk problem som kan løses innenfor dagens økonomiske system. Dagens miljø- og klimaproblemer er oppstått i en verden der noen av de sterkeste økonomiske interessene springer ut av ikke-bærekraftig virksomhet, i et økonomisk system som bygger på evig ekspansjon og vekst. Den fossile energisektoren er ett eksempel. Den lineære økonomien legger opp til og belønner kortsiktighet i jakten på økonomisk avkastning, noe som fører til rovdrift på våre naturressurser. En reell overgang til sirkulær ressursbruk vil måtte medføre endringer som griper fundamentalt inn i dagens økonomiske system. Vi må bort fra en økonomi som smøres av høyt forbruk.

I lys av både klimakrise og økende avfallsmengder i Europa, er det forståelig at mange fester sin lit til at sirkulær økonomi skal kunne bidra positivt til en mer bærekraftig utvikling. Mange snakker om «grønn vekst» i denne sammenhengen. I den sirkulære økonomien er dette et paradoks: På den ene side er det mange aktører som ser avfall som en lukrativ ressurs – samtidig er det et uomtvistelig faktum at avfallsreduksjon er blant de viktigste komponentene for å virkeliggjøre et brudd med den lineære økonomien hvor vi i dag tar ut flere ressurser enn hva som er bærekraftig. Selv om avfall i dag ses på som en verdifull ressurs, vil ikke en sirkulær økonomi kunne basere

seg på at avfallsbehandling er nøkkelen til økonomisk avkastning. Vi kommer ikke utenom at vi både må produsere mindre og forbruke mindre enn i dag. Det innebærer en radikal omlegging av økonomien slik vi kjenner den.

Dette er spørsmål som Fagforbundet mener må adresseres i en nasjonal strategi for sirkulær økonomi.

Fagforbundet takker for muligheten til å komme med innspill.

Med hilsen
Fagforbundet

Stein Gulbrandsen
Leder yrkesseksjon samferdsel og teknisk

Bendik Flomstad
rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i Fagforbundet og har derfor ingen signatur.